

ปรัชญาการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยในสังคมไทย

Philosophy of Education and the University's Educational Management Model in Thai Society

พระวิทย์ ญาณเวที

Phra Witthaya Yanavetee

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Institute of Trainer Monk Development

Corresponding Author E-Mail: Wittamcu@hotmail.com

Received October 14, 2020; Revised December 31, 2020; Accepted: December 31, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาการศึกษา และเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยในสังคมไทย โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดทางปรัชญามี 6 กลุ่มคือ 1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม 2. ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม 3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม 4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม 5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม 6. พุทธปรัชญา และจากการมหาวิทยาลัยในสังคมไทยสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเชื่อว่ามหาวิทยาลัยคือที่แสวงหาความจริงตามรูปแบบของกลุ่มพัฒนาการนิยมและอัตถิภาวนิยม เป็นชุมชนของผู้อยากเรียนรู้ กลุ่มที่สองมหาวิทยาลัยต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นกลุ่มสารัตถนิยมและปฏิรูปนิยม และกลุ่มที่สามเป็นแหล่งอบรมคนให้สมบูรณ์ ตามลักษณะของคุณธรรมหรือความจริงสูงสุดตามหลักนิรันตรนิยมและกลุ่มพุทธปรัชญา และมหาวิทยาลัยกับสังคมไทยในอดีตและปัจจุบัน มหาวิทยาลัยไทยนั้นไม่ใช่กลุ่มแรกและกลุ่มที่สามแต่เป็นกลุ่มที่สอง คือตั้งขึ้นเพื่อความต้องการของรัฐเพื่อสนองนโยบายของรัฐ มหาวิทยาลัยในแง่หนึ่งต้องการสร้างแนวคิดแบบประชาธิปไตย แต่ขณะที่ความเป็นจริงทั้งเนื้อหาและการสอนเน้นไปที่การบอก การท่องจำ และการให้คะแนนโดยดูว่าจดจำได้มากแค่ไหน ไม่ได้เน้นการโต้แย้ง ทำให้อาจารย์มีฐานะไม่ต่างจากศาสดาทำให้นักศึกษาเป็นผู้ตามที่ดี

คำสำคัญ: ปรัชญาการศึกษา, รูปแบบการจัดการศึกษา, มหาวิทยาลัย, สังคมไทย

ABSTRACT

This article aims to study the concept of educational philosophy and to create the University's Educational Management Model in Thai society. This is a qualitative research done by studying academic documents. It was found that there are six groups of philosophical concepts: 1. Essentialism 2. Perennialism 3. Progressivism 4. Reconstructionism 5. Existentialism 6. Buddhism. In the fact, the university in Thai society can be divided into 3 groups: in the first, it believes that the university is the one that seeks the truth according to

2 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

the pattern of the progressivism and existentialism that were the community of people who want to learn. In the second, the university must meet the society's demand as essentialism reconstructionism. In the third, it has been training people with the highest virtue or truth according to the principles of Perennialism and the Buddhist philosophy. In the universities of Thai society, it should be not the first and the third, but it should be the second. It is set up for the needs of the state to meet the government's policy and want to create a democratic concept. While the both the content and the teaching focuses on telling, memorizing and grading, looking at how much memorizing it is but not focusing on the argument. Finally, it makes the teacher as prophet and makes students as good follower.

Keywords: Philosophy of Education, Educational Management Model, the University, Thai Society

บทนำ

ปรัชญาการศึกษาที่มีมากมายหลายระบบตามลักษณะของธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวคิดของมนุษย์ที่คิดขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษาตามแต่ละความคิดของนักปรัชญา นอกจากนี้ยังแตกต่างกันไปตามแต่ละวัฒนธรรมประเพณี สังคม และลักษณะของความจำเป็น และความต้องการของสังคม ซึ่งปรัชญาการศึกษาจะอาศัยบนพื้นฐานของความบริสุทธิ์ นักปรัชญาการศึกษาจะใช้แนวความคิดอันบริสุทธิ์มาผสมผสานให้เข้ากันเพื่อที่จะได้จัดระบบของความคิดขึ้นใหม่ให้สมบูรณ์ขึ้นและมีความหลากหลาย การจัดระบบความคิดที่ขึ้นใหม่นักปรัชญาจะต้องอาศัยปรัชญาบริสุทธิ์มาเป็นรากฐานของตนเอง ปรัชญาจึงเป็นศาสตร์ที่มีการศึกษาค้นหาความจริงเกี่ยวกับมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์กล้าคิด กล้าทำ และแสวงหาความรู้บนพื้นฐานของหลักเหตุผล

ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาเพราะเป็นพื้นฐานของความรู้ ความเชื่อพื้นฐานที่ใช้เป็นหลักการและแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและตามความต้องการของบริบทสังคม ชุมชน ความต้องการของผู้ศึกษาที่พยายามวิเคราะห์สมมติฐานเพื่อหาลุลบหลุมของตน พิจารณาจุดยืนนั้นว่ามันคงเพียงพอหรือไม่ ขณะเดียวกันก็พยายามแก้ปัญหาให้ชัดเจน เพราะปรัชญานั้นไม่อาจตอบปัญหาได้แต่ช่วยทำให้ปัญหานั้นกระจ่างชัดขึ้น และอีกประเด็นที่ปรัชญาพยายามคือช่วยแก้ไขปัญหากำหนดด้วยการสร้างค่านิยมที่มีเหตุผลมาลงรับความคิดเห็น (วิทย์ วิศุทเวทย์, 2555)

ในส่วนของสังคมและวัฒนธรรมในเมืองไทยสมัยโบราณที่สถานศึกษานั้นให้ความสำคัญกับวัง บ้าน และวัดเป็นที่ถือถ่ายทอดวัฒนธรรม จึงได้นำแนวทางเหล่านี้มาอภิปรายในตอนนี้เป็น ประเด็นแรกเรื่องการศึกษากับการสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติด้วยการถ่ายทอดทั้งไม่ผ่านตัวหนังสือ เช่น การหยุดเรียนตามวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่างๆ เพื่อรักษาศาสนาพุทธให้เป็นศาสนาประจำชาติ ในรายงานกรมศึกษาธิการ พ.ศ.2441-2442 ได้แสดงความชื่นชมว่าเด็กๆ ที่เข้าโรงเรียนได้รับขนบธรรมเนียมของโรงเรียนไปทำให้เด็กเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากความโสมมน่ารังเกียจที่มีอยู่ก่อนเข้าโรงเรียน ถือเป็นการพยายามรักษาวรรณธรรมไทยไว้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านตัวหนังสือ และการถ่ายทอดผ่านตัวหนังสือก็ด้วยอาศัยระบบโรงเรียนเป็นสื่อในการถ่ายทอด ได้แก่ภาษากวีวรรณคดีอันถือว่าเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติได้ดีที่สุด โดยรัฐบาลบังคับให้เรียนวรรณคดีในหลักสูตร 2452 (วิทย์ วิศุทเวทย์, 2555)

ข้อพิจารณาเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาในสังคมไทยจึงเป็นการพิจารณาบนฐานของแนวความคิดของปรัชญาการศึกษากลุ่มต่าง ๆ จะขอกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาเฉพาะในส่วนที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในอดีตที่ผ่านมาเป็นเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ซึ่งปรัชญาการศึกษาที่นักการศึกษาได้จัดไว้เป็นพื้นฐานของการศึกษาประกอบด้วย 6 กลุ่มปรัชญา คือปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม และพุทธปรัชญาการศึกษา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในบริบทต่างๆ ต่อไป

แนวคิดเรื่องปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาว่าด้วยทัศนะของมนุษย์ที่มีต่อโลกและชีวิต เป็นความเพียรพยายามของมนุษย์ที่ต้องการจะอธิบายความหมายของโลกและสรรพสิ่งตามที่มีนัยเป็น และที่มนุษย์คิดว่ามันน่าจะเป็นตลอดถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับจักรวาล เพื่อตอบสนองความใคร่รู้และกำหนดเป้าหมายชีวิตและสังคมมนุษย์ ปรัชญาจึงมี 2 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ระดับความสงสัยที่ตั้งคำถามกับธรรมชาติ เป็นความพยายามที่อธิบายโลกและสรรพสิ่ง

ระดับที่ 2 ระดับชีวิตและสังคมมนุษย์ เป็นความพยายามที่จะอธิบายการดำรงอยู่ของชีวิตและสังคมมนุษย์

ปรัชญา จึงมีลักษณะครอบคลุมศาสตร์ทั้งปวง ในปัจจุบันจึงไม่นิยมที่จะให้คำจำกัดความของปรัชญา แม้จะมีอยู่ก็มีลักษณะที่กว้างที่สุด เช่น ปรัชญา เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักการ (Science of Principle) ซึ่งมีลักษณะที่กว้างมากเพราะหลักการ หรือทฤษฎีนั้น เป็นหัวใจของศาสตร์ทุกแขนง ปรัชญาเป็นความรู้ที่สากลและจำเป็น กล่าวคือ “ปรัชญา” คือ วิธีการคิดอย่างมีระเบียบเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว หรือเป็นความพยายามที่จะค้นหาความสอดคล้องของแนวความคิด ประสบการณ์ทั้งหมด (สังัด อุทรานันท์, 2528) และปรัชญา คือ ความคิดเห็นโดยที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ หรือยังสรุปไม่ได้แน่นอน แต่ถ้าพิสูจน์ได้ชัดเจนแน่นอนแล้วจะจัดว่าเป็นศาสตร์ (จางงศ์ ทองประเสริฐ, 2514) และศาสตร์ที่ว่าด้วยความทั้งปวงของมนุษย์ จึงเน้นที่ปรากฏการณ์ที่เป็นจริง สัจธรรม และสุนทรียภาพที่ประกอบด้วย ตรรกวิทยา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม และพฤติกรรมของมวลมนุษย์ซึ่งศาสตร์ชนิดนี้มุ่งแสวงหาหลักการและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สามารถนำมาจัดระเบียบของความรู้ทั้งปวงในจักรวาล (ภิญโญ สาร, 2525) ทั้งนี้เพราะว่าปรัชญาเป็นการตั้งประเด็นสงสัย ตั้งคำถามนำเสนอเหตุผลที่จะสนับสนุนหรือโต้แย้ง แต่ท้ายที่สุดแล้วจะไม่มี การนำเสนอสรุปที่ชัดเจน เพราะประเด็นทางปรัชญาจะมีลักษณะเป็นประเด็นลายเปิด มีช่องทางที่เปิดโอกาสให้แต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือโต้แย้งได้ตลอด (พระศรีคัมภีร์ญาณ, 2559)

ส่วนด้านการศึกษาเป็นการเกิดขึ้นของประสบการณ์หรือ กระบวนการที่สนับสนุนการเรียนรู้ ทักษะคุณค่า ที่สามารถนำมาใช้ในตัวบุคคลให้เกิดประโยชน์ เกิดการพัฒนาตนเอง และกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การศึกษาจึงพยายามแสวงหาจุดมุ่งหมายให้แก่ชีวิต คือความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด หรือ การมีอิสระภาพทั้งอิสระภายนอก อันหมายถึงการหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของสิ่งแวดล้อม และอิสระภายใน คือ ความหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลสตัณหา (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2519) ซึ่งประกอบด้วย (สุลักษณ์ ศิวลักษณ์, 2522) 1. วิธีการต่างๆ ที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ 2. ทฤษฎีต่างๆ ที่พยายามอธิบายหรือให้เหตุผลในการถ่ายทอดนั้นๆ และ 3. คุณค่าหรืออุดมคติต่างๆ ที่มนุษย์พยายามจะเข้าไปให้ถึงโดยอาศัยความรู้ ทักษะ ทัศนคติ เพราะว่าวิธีการฝึกหรือการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับคุณค่าหรืออุดมคติที่ต้องประสงค์นั้นเป็นผลบั่นปลาย

4 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

ดังนั้น การที่มนุษย์เราได้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถโดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นเก่าไปสู่คนรุ่นใหม่ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2556)

ปรัชญาการศึกษา หมายถึง แนวคิด ความเชื่อ และความรู้เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ของการศึกษา เนื้อหาวิชาที่ให้การศึกษและวิธีการให้การศึกษากำหนดเป้าหมายหรือทิศทางของการศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษา (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2543) ปรัชญาการศึกษา คือ จุดมุ่งหมายระบบความเชื่อ หรือแนวความคิดที่แสดงออกมาในรูปอุดมการณ์ หรืออุดมคติ ทำนองเดียวกันกับที่ใช้ในความหมายของปรัชญาชีวิตซึ่งหมายถึง อุดมการณ์ของชีวิต อุดมคติของชีวิต แนวทางดำเนินชีวิตนั่นเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษา (สาโรช บัวศรี, 2518) ถือว่าเป็นการนำเอาหลักการบางประการของปรัชญาแม่บทมาดัดแปลงให้เป็นระบบใหม่เพื่อประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษา (ศักดิ์ดา ปรารค์ประทานพร, 2526) และความคิดเห็นอย่างวิพากษ์วิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการก่อให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งความคิดเห็นนี้ตั้งอยู่บนรากฐานของอภิปรัชญา ญาณวิทยา และคุณวิทยา โดยพิจารณาองค์ประกอบของการศึกษาทุกส่วนร่วมเพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาและพิจารณาปัญหาต่างๆทางการศึกษาโดยส่วนร่วม ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาเป็นศาสตร์ประยุกต์ ที่นักการศึกษาได้มาจากปรัชญาพื้นฐาน โดยนำแนวคิด หลักการสำคัญ ๆ ของปรัชญานั้น ๆ มาประยุกต์เข้ากับเรื่องของการจัดการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ โดยมีกลุ่มปรัชญา ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เกิดขึ้นในอเมริกา เมื่อประมาณปี ค.ศ. 1930 โดยการนำของวิลเลียม ซี แบกลีย์ (William C. Bagley) และคณะ ได้รวบรวมกลุ่มกันเพื่อเผยแพร่แนวคิดทางการศึกษาฝ่ายสารัตถนิยม และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และยังมีเรื่อยมาอีกเป็นเวลานาน เพราะมีความเชื่อว่าลัทธิปรัชญาสารัตถนิยมมีความเข้มแข็งในทางวิชาการและมีประสิทธิภาพในการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับระเบียบวินัยได้ดีพอที่จะทำให้โลกเสรีต่อสู้กับโลกเผด็จการของคอมมิวนิสต์ (ภิญโญ สาร, 2525) ซึ่งปรัชญาสารัตถนิยม มีแนวคิดหลักเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม ซึ่งบราเมลต์ ได้เปรียบเทียบการศึกษาแบบนี้ว่า “เป็นแนวทางที่นำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม” ซึ่งปรัชญาสารัตถนิยมมีรากฐานมาจากปรัชญา 2 กลุ่ม คือ ลัทธิจิตนิยม (Idealism) และลัทธิสัจนิยม (Realism) เนื่องจากปรัชญาทั้ง 2 ลัทธินี้มีความเชื่อพื้นฐานแตกต่างกัน ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม จึงแยกพิจารณาออกเป็น 2 กลุ่มตามรากฐานของปรัชญาดังเดิมตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิจิตนิยม จะมีแนวคิดประกอบด้วย 1) แนวคิดทางสังคม เป้าหมายการศึกษา ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิจิตนิยม มีแนวคิดที่ว่า บุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นเครื่องมือของสังคม 2) ลักษณะผู้เรียน ในทัศนะของนักปรัชญาการศึกษากลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิดที่จะเป็นสิ่งที่นั่นสิ่งนี้ได้ ดังนั้นถ้าหากผู้เรียนได้รับการอบรมสั่งสอนที่เหมาะสม ก็จะเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ตามที่ต้องการได้ 3) ลักษณะครูผู้สอน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการทางการศึกษา เพราะครูเป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างหรือต้นแบบของนักเรียน และเป็นสัญลักษณ์ที่นักเรียนจะต้องทำตัวให้เป็น 4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา นักปรัชญากลุ่มนี้มีความเห็นว่าหลักสูตรจะต้องเน้นการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ สิ่งที่ดีงามของชุมชนตนเอง และประวัติบุคคลสำคัญ โดยถือว่าประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจสังคมและชีวิตภายในสังคม 5) หลักการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบรรยาย อภิปรายและทำตามตัวอย่างที่มีอยู่ สอนเนื้อหาและวิธีการเดิมๆที่มีการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีต

1.2 ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิสังคมนิยม จะมีแนวคิดประกอบด้วย 1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวลัทธิสังคมนิยม ได้กำหนดนโยบายทางสังคมในลักษณะใกล้เคียงกับลัทธิจิตนิยมซึ่งเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมเช่นเดียวกัน แต่มรดกทางสังคมในทัศนะของนักปรัชญากลุ่มนี้จะหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ 2) ลักษณะผู้เรียน นักเรียนจะไม่มีอิสระในการเลือกเรียน แต่จะต้องถูกดำเนินการไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดและจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยจนกระทั่งถึงวัยสมควรและสามารถกระทำการสิ่งต่างๆ ได้ 3) ลักษณะครูผู้สอน ผู้สอนจะต้องรับผิดชอบในการแนะนำสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่จริงให้นักเรียนได้รู้จัก ได้เรียนรู้โดยวิธีการบรรยาย สาธิต และประสบการณ์ตรง 4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา นักปรัชญากลุ่มสังคมนิยมจะมองเห็นหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่สามารถแบ่งแยกให้เป็นความรู้ย่อยที่สามารถวัดได้ประเมินได้ และ 5) หลักการจัดการเรียนการสอน จะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อจะสามารถเข้าใจในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ วิธีการสอนจะเน้นการอุปมาน (inductive)

1.3 แนวคิดพื้นฐาน ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมมาจากปรัชญาพื้นฐาน 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายจิตนิยม ซึ่งมีความเชื่อว่า จิตเป็นส่วนสำคัญที่สุดในชีวิตของคน การที่จะรู้และเห็นความจริงได้ก็ด้วยความคิด (Ideas) อีกฝ่ายหนึ่งคือ วัตถุนิยม ซึ่งมีความเชื่อในเรื่อง วัตถุนิยม วัตถุธรรมชาติที่เราเห็น สัมผัส หรือมีประสบการณ์ต่อสิ่งเหล่านั้น

1.4 แนวความคิดทางการศึกษา ปรัชญานี้มีความเชื่อว่า การศึกษาควรพัฒนาความสามารถที่มนุษย์มีอยู่แล้ว เช่น ความสามารถในการจำ ความสามารถในการคิด ความสามารถที่จะรู้สึก ฯลฯ การศึกษาควรมุ่งที่จะถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมา ความเชื่อความศรัทธาต่าง ๆ ที่ยึดถือกันเป็นอตมะ อบรมมนุษย์ให้มีความคิดเห็นและความเป็นอยู่สมณะ (Wingo, 1974) จึงควรจัดประสบการณ์ให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ ค่านิยมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต รู้จักรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรมอันดีงาม

1.5 จุดมุ่งหมายของการศึกษา มี 2 ระดับ คือ ระดับที่กว้าง ได้แก่ การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อสังคมมีความเฉลียวฉลาด ในระดับที่แคบมุ่งพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์เพื่อให้ความเฉลียวฉลาด มีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างที่ดีงามของคนรุ่นหลัง

1.6 องค์ประกอบของการศึกษา

1) หลักสูตร ยึดเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ เนื้อหาที่เป็นวิชาพื้นฐาน (basic knowledge) ได้แก่ ภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และเนื้อหาที่เกี่ยวกับศิลปะ ค่านิยม และวัฒนธรรม

2) ครู เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากการศึกษา เพราะความรู้จะต้องมาจากครูเท่านั้นที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ครูจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมในห้องเรียน เป็นแบบที่นักเรียนจะต้องทำตาม

3) ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้สืบทอดค่านิยมไว้และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง ต้องเชื่อฟังคำของครูหรือผู้ใหญ่ที่กำหนดเนื้อหาสาระไว้ เป็นผู้รับฟังและทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาต่างๆ แล้วจดจำไว้ เพื่อนำไปถ่ายทอดต่อไป นักเรียนไม่จำเป็นต้องมีความคิดริเริ่ม คอยรับฟังอย่างเดียวและจดจำไว้เท่านั้น

4) โรงเรียน มีบทบาทในฐานะเครื่องมือของสังคมเพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะกฎเกณฑ์ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ จากโรงเรียน ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็จะสอนให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี และบทบาทของโรงเรียน คือ สังคมมอบหมายอะไรก็ไปทำตามนั้น ไม่มีการแนะนำหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดให้กับสังคม มีหน้าที่แต่เพียงถ่ายทอด และรักษาไว้เท่านั้น (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, 2555)

5) กระบวนการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้อธิบาย ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจวิธีการเรียนการสอนจึงเน้นการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก การทำความเข้าใจ การทำการบ้าน ระเบียบ วินัย การอดทน การฝึกฝน คุณลักษณะเหล่านี้จึงเป็นคุณลักษณะการเรียนการสอนในปรัชญา

6) การวัดผลประเมินผล เชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงอยู่ภายนอกตัวผู้เรียน สามารถรับรู้ได้ด้วยจิต ใช้วิธีการทดสอบความจำในเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนมา และประเมินผู้เรียนทางด้านทฤษฎี (วิชาการ)

2. ปรัชญาการศึกษาานิรันตรนิยม (Perennialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิ์ลัทธิ Neo – Thomism ซึ่งมีแนวความเชื่อว่า “ความจริงและความดีสูงสุดย่อมไม่เปลี่ยนแปลงหรือเป็นสิ่งที่เรียกว่า “อมตะ” โดยเฉพาะเรื่องของความรู้ ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดี ไม่ว่าจะอยู่ที่แห่งหนใดก็เป็นสิ่งที่ดีเสมอไม่ว่าเวลาจะเปลี่ยนไป ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาพื้นฐานกลุ่มวัตถุนิยมเชิงเหตุผล หรือบางทีเรียกว่าเป็นพวกโทมนัสนิยมใหม่ เกิดขึ้นในขณะที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังมีการพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีใหม่ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตก ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ก่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าอย่างไม่เป็นธรรม ขาดระเบียบวินัย มนุษย์ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ทำให้วัฒนธรรมเสื่อมสลายลงไป จึงมีการเสนอปรัชญาการศึกษาลัทธินี้ขึ้นมาเพื่อการศึกษาเป็นสิ่งนำพามนุษย์ไปสู่ความมีระเบียบเรียบร้อย มีเหตุและผล มีคุณธรรมและจริยธรรม จึงเป็นที่มาของปรัชญาการศึกษาานิรันตรนิยม โดยปรัชญาการศึกษาานิรันตรนิยม เกิดขึ้นสมัยกรีกโบราณ ผู้เป็นต้นคิดของลัทธิปรัชญา คือ อริสโตเติล (Aristotle) และเซนต์ โทมัส อะไควนัส (St. Thomas Aquinas) อริสโตเติลได้พัฒนาปรัชญาลัทธินี้โดยเน้นการใช้ความคิดเหตุและผล จันเชื่อได้ว่า Rational humanism ส่วนอะไควนัส ได้นำมาปรับให้เข้ากับสถานการณ์ โดยคำนึงถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า เรื่องศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องของเหตุและผล แนวคิดนี้มีส่วนสำคัญโดยตรงต่อแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 20

2.1 แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา ปรัชญาานิรันตรนิยมมุ่งเน้นความสำคัญของความคงที่หรือความไม่เปลี่ยนแปลง

2.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษา สร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เพราะมนุษย์มีพลังธรรมชาติอยู่ในตัว คือสติปัญญา จะต้องพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ให้เต็มที่ เมื่อมนุษย์ได้พัฒนาสติปัญญาอย่างดีแล้วจะทำอะไรอย่างมีเหตุมีผล การจัดการศึกษาควรจะพัฒนาคุณสมบัติเชิงสติปัญญาและเหตุผลในตัวมนุษย์

2.3 องค์ประกอบของการศึกษา

1) หลักสูตร กำหนดโดยผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นหลักสูตรที่เน้นวิชาการทางศิลปศาสตร์หรือเสรีศึกษา โดยหลักสูตรนี้จะเน้นการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักใช้สติปัญญา เหตุผล และความรู้อย่างอิสระ มีความคิด ความอ่านกว้างขวาง ไม่ถูกครอบงำด้วยวิชาหรืออำนาจฝ่ายต่ำ หรือไม่มีเหตุผล

2) ครู มีความเชื่อว่าเด็กเป็นผู้มีเหตุผลและมีชีวิตวิญญาณ ครูจะต้องรักษาวินัยทางจิตใจ และเป็นผู้นำทางวิญญาณของนักเรียนทุกคน ครูต้องเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ เข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอน อย่างถูกต้องชัดเจน ควบคุมความประพฤติของผู้เรียน เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติที่ดี

3) ผู้เรียน โดยธรรมชาติเป็นผู้มีเหตุผล สติ มีศักยภาพในตัวเองที่สามารถพัฒนาไปสู่ความมีเหตุผล ถือว่าเป็นผู้มีความสนใจใคร่เรียนรู้ อยู่แล้ว ดังที่ อริสโตเติล กล่าวว่า All man by nature desire to know (ไฟฟูร์ยี่ สีนลาร์ตัน, ๒๕๕๕) การให้การศึกษาจึงต้องพัฒนาสิ่งที่ผู้เรียนมีอยู่เต็มที่ โดยมุ่งพัฒนาเป็นรายบุคคล ฝึกฝนคุณสมบัติที่มีอยู่โดยการสอนและการแนะนำของครู ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนเท่าเทียมกันหมด เพื่อไปถึงมาตรฐานเดียวกันของการศึกษาเล่าเรียน

4) โรงเรียน ไม่มีบทบาทต่อสังคมโดยตรง เพราะเน้นที่ตัวบุคคลเป็นหลักใหญ่ การพัฒนาในตัวบุคคลแล้วก็สามารถทำให้สังคมนั้นดีขึ้นด้วยโรงเรียนจึงเป็นเสมือนตัวกลางในการเตรียมผู้เรียนให้เกิดความก้าวหน้าที่ดีงามของวัฒนธรรมที่สร้างค่านิยมและเครื่องคิดในระเบียบวินัยโดยการประพฤติปฏิบัติ

5) กระบวนการเรียนการสอน ใช้วิธีท่องจำเนื้อหาวิชาต่างๆ และฝึกให้ใช้ความคิดหาเหตุผล โดยอาศัยหลักวิชาการที่เรียนรู้ไว้แล้วเป็นแนวทางพื้นฐานแห่งความคิดเพื่อพัฒนาสติปัญญาหรือเน้นด้านพุทธิพิสัย ที่เรียกว่า Intellectual Education นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมทางจิตใจจึงจะสามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ การเรียนการสอนที่กระตุ้นและหนุนให้เกิดศักยภาพดังกล่าวจึงต้องมีการอภิปรายถกเถียง ใช้เหตุผล และสติปัญญาโต้แย้งกันครู เป็นผู้นำในการอภิปรายตั้งประเด็นและยั่วให้มีการอภิปรายถกเถียงกัน ผู้เรียนจะได้พัฒนาสติปัญญาของตนเองได้อย่างเต็มที่

6) การวัดผลและการประเมินผลการวัดผลและการประเมินผล เป็นการวัดความสามารถในการคิด และการใช้เหตุผลมีมากน้อยเพียงใด

3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิ์ กลุ่มปฏิบัตินิยม (Pragmatism) พิพัฒน์นิยม หมายถึง การนิยมหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีเสรีภาพในการเรียน การค้นคว้า การทดลอง เพื่อพัฒนาประสบการณ์และความรู้อยู่เสมออย่างไม่หยุดนิ่ง กำเนิดขึ้นเพื่อต่อต้านแนวคิดดั้งเดิมที่การศึกษาหนักแน่นแต่เนื้อหา สอนให้ท่องจำเพียงอย่างเดียว ทำให้เด็กพัฒนาด้านสติปัญญาอย่างเดียว ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่มีความกล้าและความมั่นใจในตนเอง ประกอบกับมีความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดแนวคิดปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมขึ้น ในปีค.ศ.1870 โดยฟรานซิส ดับเบิลยูปาร์เคอร์ (Francis W Parker) ได้เสนอให้มีการปฏิรูปการศึกษาเชิงใหม่ เพราะการเรียนแบบเก่าเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยและแนวคิดนี้ไม่ได้รับการยอมรับต่อมา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวคิดนี้มาทบทวนใหม่โดยเริ่มงานเขียนชื่อ School of tomorrow ออกตีพิมพ์ในปีค.ศ. 1915 ต่อมาผู้สนับสนุนมากขึ้น จึงตั้งเป็นสมาคมการศึกษาแบบพัฒนาการ ในปีค.ศ.1919 (Kneller, 1971, อ้างถึงในพิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2555) และนำแนวคิดไปใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ และถูกโจมตีจากฝ่ายปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจากการศึกษาสารัตถนิยมกลับมาได้รับความนิยมอีก สมาคมการศึกษาพัฒนาการนิยมต้องยุบเลิกไปแต่แนวคิดทางการศึกษาปรัชญาพัฒนาการนิยมยังคงใช้ในสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้รับความนิยมขึ้นมากและแพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย ด้วย

3.1 แนวความคิดพื้นฐาน ปรัชญาพัฒนาการนิยม จะถือว่าโรงเรียน เป็นเครื่องมือของสังคมที่ใช้สำหรับถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมไปสู่รุ่นชนรุ่นหลัง โรงเรียนที่ดีควรสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ยอมรับในสังคม และสามารถนำพาผู้เรียนไปสู่ความสุขของชีวิตในอนาคต ซึ่งมีพื้นฐานมาจากปรัชญาลัทธิประจักษ์วาท (Emirism) ซึ่งเกิดในประเทศอังกฤษในศตวรรษที่ 17 ต่อมาได้นำเอาแนวคิดประจักษ์วาทมาสร้างเป็นปรัชญาลัทธิใหม่ มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันว่า Experimentalism, Pragmatism, Instrumentalism ซึ่งปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมมีแนวคิดมาจากปรัชญาดังกล่าวคำว่า “พัฒนาการ” หมายถึงก้าวหน้าเปลี่ยนแปลง แนวทางการศึกษาจึงต้องพยายามปรับปรุงให้สอดคล้องกับกาลเวลาและภาวะแวดล้อมอยู่เสมอ การศึกษาจะไม่สอนให้คนยึดมั่นในความจริงความรู้และค่านิยมที่คงที่ ต้องหาทางปรับปรุงการศึกษาอยู่เสมอเพื่อนำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ (บรรจง จันทรสา, 2522) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปรัชญาประสบการณ์นิยม (experimentalism)

8 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

3.2 แนวความคิดทางการศึกษา มีแนวคิด ว่าการศึกษาคือชีวิต ไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต การที่มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขจะต้องอาศัยการเข้าใจความหมายของประสบการณ์นิยม ผู้เรียนจึงควรจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะแก่วัยของเขาและสิ่งที่จัดให้ผู้เรียนควรจะเป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่เข้าใจปัญหาชีวิตและสังคมในปัจจุบัน

3.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษา ไม่มีจุดมุ่งหมายที่ตายตัว เพราะชีวิตเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เรียนจะต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาควบคู่กันไป เรียนรู้ตามความถนัดความสนใจ และผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.4 องค์ประกอบของการศึกษา

1) หลักสูตร ปรัชญานี้ต้องการให้ผู้เรียนเรียนจากประสบการณ์ในชีวิตจริง หลักสูตรจึงครอบคลุมชีวิตประจำวันทุกรูปแบบที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ จะเน้นวิชาที่เสริมสร้างประสบการณ์ทางสังคม ได้แก่ สังคมศึกษา วิชาทางภาษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาในบทเรียน และนำเอากระบวนการแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2) ครู ไม่เป็นผู้บอกคำสั่ง แต่ทำหน้าที่ทำในการแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียนแล้วจัดประสบการณ์ที่ดีที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน และวางแผนให้เกิดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถ ตามความต้องการของผู้เรียน จัดสภาพในโรงเรียนและในห้องเรียนให้พร้อมที่จะศึกษาตามที่ต้องการ

3) นักเรียน ปรัชญานี้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนมาก ถือว่าผู้เรียนโดยธรรมชาติมีอินทรีย์ที่จะสืบเสาะแสวงหาประสบการณ์และพร้อมที่จะรับประสบการณ์ และเพื่อให้การเรียนการสอนตรงตามความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

4) โรงเรียน ทำหน้าที่เป็นแบบจำลองสังคม โดยเฉพาะแบบจำลองที่ดั่งมของชีวิตและประสบการณ์ในสังคม โดยการเรียนรู้พื้นฐานของสังคม ลักษณะอื่นๆของสังคม โรงเรียนจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย และเข้าใจสังคมอย่างดี เพื่อพัฒนาสังคมได้ (ศักดา ปรารค์ประทานพร, ๒๕๒๓)

5) กระบวนการเรียนการสอน เป็นการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง(Child centered) โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุด เน้นการกระทำเพื่อทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ ครูต้องจัดประสบการณ์ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์

4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เช่นเดียวกับปรัชญาพิพัฒน์นิยม โดยทั่วไปถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒน์นิยม บิดาของปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม คือ Theodor Brameld เกิดใน ปี ค.ศ.1930 ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในสหรัฐอเมริกา เกิดปัญหาการว่างงาน คนไม่รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม จึงมีนักคิดกลุ่มหนึ่งพยายามจะแก้ปัญหาสังคมโดยผู้นำของกลุ่มนักคิดกลุ่มนี้ ได้แก่ จอร์จ เอส เคานท์ส (George S.Counts) ซึ่งมีความเห็นด้วยกับหลักการประชาธิปไตย และควรเห็นว่าเป็นโรงเรียนควรมีหน้าที่แก้ปัญหาเฉพาะอย่างของสังคมผู้ที่วางรากฐานและตั้งทฤษฎีปฏิรูปนิยม ได้แก่ ธีโอดอร์ บรามเอลด์ (Theodore Brameld) ในปี ค.ศ.1950 โดยได้เสนอปรัชญาการศึกษาเพื่อปฏิรูปสังคมและได้ตีพิมพ์ลงในหนังสือหลายเล่ม ธีโอดอร์ บรามเอลด์ จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม

4.1 แนวความคิดพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง สร้างความรู้สึกว่าผู้เรียนเป็นสมาชิกของสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้นได้ เพราะความรู้เป็น

เครื่องมือในการแก้ปัญหา เพราะว่าสังคมขณะนั้นมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง การศึกษาจึงมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือสร้างสังคมและวัฒนธรรมที่ดีงามขึ้นมาใหม่ เป็นสังคมในอุดมคติ ที่มีความเพียบพร้อม และจะต้องทำอย่างรีบด่วน

4.2 แนวคิดทางการศึกษา ยึดเอาอนาคตเป็นศูนย์กลาง โดยพยายามจัดให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน การศึกษาจึงควรนำสังคมไปสู่สภาพที่ดีที่สุด ผู้เรียนเข้าใจและมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมให้เหมาะสมกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและภาวะทางเศรษฐกิจของโลกยุคใหม่

4.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษา การศึกษาจะต้องมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ระบบสังคมขึ้นมาใหม่จากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ และสังคมใหม่ที่สร้างขึ้นนั้นจะต้องอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย

4.4 องค์ประกอบของการศึกษา

1) หลักสูตร เนื้อหาวิชาที่นำมาบรรจุในหลักสูตร จะเน้นหนักในวิชาสังคมศึกษา มักจะจัดหลักสูตรในรูปของหลักสูตรแบบแก่น และยึดเอาภาระหน้าที่ภายในสังคมเป็นหลักในการจัด เช่น กระบวนการสั่งการดำเนินชีวิตในสังคมสภาพเศรษฐกิจและการเมือง วิทยาศาสตร์ในการดำเนินชีวิต

2) ครูจะต้องเป็นผู้บุกเบิก เป็นนักแก้ปัญหา สนใจใฝ่รู้เรื่องของสังคม และครูจะต้องเป็นผู้นำในสังคม สร้างระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น ครูมีหน้าที่สอนกระบวนการประชาธิปไตยให้นักเรียน ให้ผู้เรียนได้เห็นรู้จักที่จะศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องของสังคมนรอบตัว

3) ผู้เรียน จะต้องมีความรู้สึกสำนึกในหน้าที่ รับช่วงของการสร้างสังคมใหม่ โดยเหตุนี้ผู้เรียนจำเป็นจะต้องหาประสบการณ์ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อจะได้รู้จักตนเอง ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักในปัญหาสังคมเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาสังคม

4) โรงเรียน จะมีบทบาทต่อสังคมโดยตรงโดยมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาของสังคม ร่วมกันแก้ปัญหาของสังคม โรงเรียนจะต้องมองว่าอนาคตของสังคมจะเป็นเช่นไร แล้วนำทางให้ผู้เรียนไปพบกับสังคมใหม่โดยให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อพร้อมที่จะวางแผนให้กับสังคมใหม่ เป็นโรงเรียนชุมชน

5) กระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง และลงมือทำเอง สามารถมองเห็นปัญหา และเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการต่างๆ โดยใช้วิธีการสอนที่สมบูรณ์ที่สุด

6) การวัดผลประเมินผล ด้านวิชาการ ด้านพัฒนาการของผู้เรียน และทัศนคติเกี่ยวกับสังคมด้วย ตลอดจนด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยครูเป็นผู้วัดและประเมินผล (ศักดิ์ ปรารค์ประทานพร, ๒๕๒๖)

5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นแนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นส่วนตัวของตัวเอง เนื่องจากความรู้สึกที่ว่ามนุษย์กำลังสูญเสียความเป็นตัวเอง เพราะการศึกษาสอนให้ผู้เรียนอยู่ในกรอบของสังคมที่จำกัดเสรีภาพความเป็นตัวเองให้ลดน้อยลง ผู้ให้กำเนิดแนวความคิดใหม่ทางปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม ได้แก่ ซอเรนเคียร์เคอร์การ์ด (Soren Kierkegard) นักปรัชญาชาวเดนมาร์ก เขาได้เสนอความคิดว่า ปรัชญาเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน ดังนั้นทุกคนจึงควรสร้างปรัชญาของตนเองจากประสบการณ์ ไม่มีความจริงนิรันดร์ให้ยึดเหนี่ยวเป็นสรณะตัวตาย ความจริงที่แท้คือสภาพของมนุษย์ (Human condition) (กิริติ บุญเจือ, 2522) แนวคิดของ เคียร์เคอร์การ์ด มีผู้สนับสนุนอีกหลายคน ซึ่งเป็นคนร่วมสมัยในช่วงปี ค.ศ. 1950-1965 แต่ความพยายามที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาก็เป็นเวลาราว 10 ปีต่อมาและผู้ริเริ่มนำมาใช้ทดลองในโรงเรียนคือ เอ เอส นิลล์ (A.S. Neil) โดยทดลองในโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนซัมเมอร์ฮิลล์ (Summer hill) ในประเทศอังกฤษ

10 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

5.1 แนวความคิดพื้นฐาน ปรัชญานี้มีความสนใจและความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่จริงของมนุษย์ มนุษย์จะต้องเข้าใจและรู้จักตนเอง การส่งเสริมให้มนุษย์มีความเป็นตัวของตัวเองแต่ก็ต้องไม่มองข้ามเสรีภาพของผู้อื่น หมายถึงจะต้องเป็นผู้ใช้เสรีภาพบนความรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

5.2 แนวความคิดทางการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและรู้จักตนเอง โดยการทบทวน ตรวจสอบตนเอง ประกอบกับผู้เรียนจะเลือกสรรสิ่งต่างๆ ได้อย่างเสรี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

5.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษา ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเอง ว่ามีความต้องการอย่างไร แล้วพัฒนาตนเองไปตามความต้องการอย่างอิสระ เพื่อจะได้พัฒนาความเป็นมนุษย์ของตนเองได้อย่าง นอกจากนี้ยังมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง (Self-discipline)

5.4 องค์ประกอบของการศึกษา

1) หลักสูตร ให้ความสำคัญกับทุกรายวิชา ทุกเนื้อหาเสมอภาคกัน หากผู้เรียนเห็นว่าวิชาใดเหมาะสมกับตนก็จะทำให้ตนเข้าใจสังคมและตัวเองได้ เนื้อหาของหลักสูตรจะเน้นทางสาขามนุษยศาสตร์ (Humanities) เช่น ศิลปะ ปรัชญาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ การเขียน การละคร จิตรกรรม

2) ครู จะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นเร่งเร้าให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ชีวิตเป็นของตัวผู้เรียนเอง และครูจะต้องเป็นผู้รู้จักจริงในเรื่องที่สอนสื่อสารและจริงใจต่อผู้เรียน

3) ผู้เรียน มีเสรีภาพอย่างมากในการที่จะเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้ที่สำคัญที่สุดในกระบวนการศึกษาผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความคิดและรับผิดชอบต่อการกระทำที่เกิดขึ้น

4) โรงเรียน ต้องสร้างบรรยากาศแห่งเสรีภาพทั้งในและนอกห้องเรียนและจัดสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดความพอใจที่จะเรียน สร้างคนให้เป็นตัวของตนเอง

5) กระบวนการเรียนการสอน เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง ให้ผู้เรียนพบความเป็นจริงด้วยตัวเอง กระบวนการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมเป็นหลักสำคัญในการเรียนรู้

6. พุทธปรัชญาการศึกษา มีความเชื่อว่าธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์คือทุกข์ จุดมุ่งหมายของการศึกษาคือ การหลุดพ้นจากทุกข์ เพราะฉะนั้นการศึกษาจึงเป็นอุปการณ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายนี้ทั้งในแง่โลกและแง่ของศาสนา ธรรมชาติของมนุษย์ในแง่อื่น ๆ อาจนำมาอธิบายในแง่ของการศึกษาเพิ่มเติมได้อีก เช่น ในแง่ของกรรม หมายถึง ความก้าวหน้าหรือความเสื่อมทางการศึกษาขึ้นอยู่กับตนเองในแง่ของปัจเจกสมุปปาต หมายถึง ธรรมชาติสัมพันธ์ของมนุษย์ต้องพิจารณาสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ในแง่ของไตรลักษณ์ หมายถึง ธรรมชาติที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีการศึกษา (วิจิตร เกิดวิสิฐ, 2520)

6.1 หลักการและพื้นฐานการศึกษา มีหลักการสำคัญ (พระราชมุนี (ปัญฺฑิต) ปยุตฺโต, 2525) โดยได้กล่าวถึงหลักไตรสิกขา หรือหลักการการศึกษา 3 ประการ พอสรุปได้ดังนี้ 1) การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา 2) การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพและสมรรถภาพของจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา 3) การฝึกอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันโลกและชีวิตเป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระ ผ่องใสเบิกบานเรียกว่าอภิญญาสิกขา

6.2 จุดมุ่งหมายการศึกษา (สาโรช บัวศรี, 2528) การศึกษาตามหลักพุทธปรัชญาไว้ดังนี้ 1) เพื่อให้รู้จักตนเอง (รู้จักขั้น 5) และรู้จักทุกข์หรือปัญหาของตนเอง ย่อมสืบเนื่องมาจากอกุศลมูล และเพื่อจะได้นำตนให้หลุดพ้นไปจากทุกข์ หรือปัญหานั้น ๆ 2) เพื่อให้เกิดความรู้และความสามารถที่จะคิดเป็น (รวมเรียกปัญญาธรรม) ตลอดจนความรับผิดชอบและสมรรถภาพทั้งปวง อันจะเป็นเครื่องมือในการดับทุกข์ หรือแก้ปัญหาและปรับปรุงสภาพของสังคมและของตัวมนุษย์เอง 3) เพื่อให้เกิดคุณธรรมและศีลธรรมขึ้นในใจ

สำหรับช่วยสร้างสัมพันธ์อันดีในหมู่มนุษย์ก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้เด็กเป็นผู้มีคุณธรรมปราศจากการเห็นแก่ตัว เป็นผู้รู้จักตัวเอง รู้จักแก้ปัญหาชีวิต แล้วอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6.3 องค์ประกอบของการศึกษา

1) หลักสูตร หลักสูตรของพุทธปรัชญาการศึกษาเป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกฝนอบรมทางด้านจิตใจและคุณธรรมของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย พุทธศึกษา รู้หนังสือแล้วจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่สำคัญที่สุดในชีวิต คือ รู้ว่า เกิดมาทำไมเกิดมาเพื่ออะไร คำตอบคือเกิดมาเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตมนุษย์ควรจะได้ จริยศึกษา ต้องอบรมให้รู้จักทำลายความเห็นแก่ตัว หรือความเห็นแก่ตัวพวกของตัวเอง ต้องเต็มไปด้วยความสัจรวม พลศึกษา คือการศึกษาเพื่อให้มีกำลัง ประกอบด้วยกำลังสองประเภท กำลังทางวัตถุและกำลังทางวิญญาณหรือกำลังทางจิตวิธี และหัตถศึกษา คือวิชาชีพทุกแขนงทั้งภาคปฏิบัติและภาควิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ แล้ววิชาชีพเป็นอุปกรณ์ในการเลี้ยงชีพ (จิตกร ตั้งเกษมสุข, 2525) เพราะการพัฒนาเป็นมนุษย์ (Manhood) จะต้องพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจพร้อม ๆ กัน

2) ครู จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อเด็ก ตั้งใจสอนด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ศิษย์เป็นคนที่มีคุณธรรมของสังคม ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ดี ปฏิบัติได้จริง (แสง จันทรงาม, 2526) ลักษณะครูผู้สอนที่ดีมีคุณสมบัติดังนี้ 1. มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิตใจ 2. ไม่ถือตัว ไม่หยิ่งยโส ไม่ถือยศถือศักดิ์ 3. มีความอดทน ใจเย็น 4. มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า 5. มีความรอบคอบ พิจารณาถี่ 6. มีความประพฤติน่าเคารพบูชา เป็นแบบอย่างที่ดีทางความประพฤติ 7. รู้จักระดับสติปัญญาของผู้เรียน และปรับปรุงวิธีสอนของตนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม

3) โรงเรียน มีความเชื่อว่าการจัดโรงเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่จะเหนี่ยวโน้มน้าวส่งเสริม จูงใจและปลุกเร้า ให้เกิดความศรัทธาที่จะเรียนรู้ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2523) คือ ความเยียบสงบ การสร้างบรรยากาศที่เยียบสงบมิใช่การข่มขู่บังคับห้ามนักเรียนพูด แต่เน้นที่การสำรวมตน ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ การจัดชั้นเรียนมิได้จำกัดอยู่ภายในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้น แต่ให้นำธรรมชาติเข้ามาสู่ห้องเรียน ความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ คือจัดห้องเรียนให้น่าสนใจอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ไม่รู้สึกจำเจ เบื่อหน่าย และสะดวกมีระเบียบเรียบร้อย เป็นการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อฝึกลักษณะนิสัย และฝึกหัดอบรมการประพฤติปฏิบัติ เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ

4) กระบวนการเรียนการสอน เป็นการจัดโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ หาวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยบคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง เรียกว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยมุ่งเน้นให้ครูกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูผู้สอนและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และ ไม่มีโอกาสคิดแสดงออกปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (สุนน อมรวิวัฒน์, 2528) และวิธีการสอนที่เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจ ควบคู่ไปกับการฝึกฝนทางด้านคุณธรรมด้วย (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ นวลละออ แสงสุข และผ่องพรรณ สิทธิชัย, 2555)

ปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเชื่อในการจัดการศึกษา ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามลัทธิปรัชญาการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนั้นธรรมชาติของศาสตร์ทางการศึกษาซึ่งเป็นศาสตร์ประยุกต์ (applied science) แนวคิดตลอดจนวิธีการจัดการศึกษาจึงได้นำเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น

12 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

ปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น มาเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษา ในระดับสาขาวิชา และ เลือกระบบเนื้อหาสาระในระดับย่อยซึ่งอยู่ภายในแต่ละสาขาวิชาอีกด้วย ดังนั้นปรัชญาการศึกษาทั้ง 6 ปรัชญา นั้น ประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการ นิยม ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม และพุทธปรัชญาการศึกษา จึงเป็นโอกาส สำคัญในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันนี้

ปรัชญาการศึกษาสู่รูปแบบการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยในสังคมไทย

มหาวิทยาลัยในสังคมไทยนั้นพัฒนาการจัดการศึกษามาตามความคิดเหล่านี้คือ

1) การศึกษากับการป้องกันประเทศ โรงเรียนที่ตั้งส่วนใหญ่เน้นมุ่งเน้นไปที่การป้องกันประเทศ เพราะ หากประเทศชาติไม่คงอยู่แล้ว การศึกษาเพื่ออะไรก็ตามที่เราปรารถนาจะเป็นไปไม่ได้

2) การศึกษากับการผลิตข้าราชการ ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีความต้องการคนเข้ารับราชการเป็นจำนวนมาก อันเกิดจากนโยบายสร้างรัฐประชาชาติโดยการโยกอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง

3) การศึกษากับการสร้างสมาชิกที่ดีของรัฐหรือสร้างพลเมืองดี การศึกษามีบทบาททางการเมืองคือ เตรียมคนเข้าสู่ระบบการปกครองที่พึงปรารถนา

4) การศึกษากับสังคมวัฒนธรรม นโยบายทางสังคมและวัฒนธรรมในเมืองไทยสมัยโบราณที่ สถานศึกษานั้นให้ความสำคัญกับวัง บ้าน และวัดเป็นที่ถือถ้อยทอดวัฒนธรรม

5) การศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเศรษฐกิจนั้นแยกเป็นส่วนได้คือ ประการแรก คือส่วนการผลิตคือภาคเกษตรกรรม ผู้เขียนได้เขียนไว้แผนการศึกษา พ.ศ.2441, 2445 และ 2456 ซึ่งสรุปว่าการศึกษา แผนใหม่เหล่านี้ไม่ได้มีส่วนในการพัฒนาระบบการผลิตทางเกษตรให้สูงขึ้น (วิทย์ วิศทเวทย์, 2555)

จากแนวคิดดังกล่าวจะพบว่า การนำปรัชญาการศึกษามาใช้เป็นกลไกในการจัดการศึกษาเพื่อให้ สังคมไทยกลายเป็นสังคมอุดมคติที่เน้นไปตามเศรษฐกิจ โดยไม่ต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการทางวัฒนธรรม ประเพณีเดิมที่มีมา ซึ่งพบรูปแบบการจัดการดังต่อไปนี้

ปรัชญา สาขา	สาระสำคัญ	แนวคิดการจัดการศึกษา						
		ผู้ก่อตั้ง	แนวคิดพื้นฐาน	หลักสูตร	อาจารย์	นิสิต,นักศึกษา	มหาวิทยาลัย	การเรียนการสอน
ปรัชญา การศึกษา สารัตถนิยม	เป็นแนวทางที่ นำไปสู่การอนุรักษ์ วัฒนธรรมของ สังคม	ของวิลเลียม ซี แบคลีย์ (William C. Bagley) และคณะ	ปรัชญาพื้นฐาน ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายจิต นิยม ซึ่งมีความเชื่อ ว่า จิตเป็นส่วน สำคัญที่สุดในชีวิต ของคน และวัตถุ นิยม ซึ่งมีความเชื่อ ในเรื่อง วัตถุนิยม วัตถุนิยมชาติที่เรา เห็น สัมผัส หรือมี ประสบการณ์	ยึดเนื้อหาวิชา เป็นสำคัญ เนื้อหาที่เป็น วิชาพื้นฐาน (basic knowledge)	เป็นบุคคลที่มี ความสำคัญ อย่างมาก การศึกษา	ผู้เรียนจะต้อง เป็นผู้สืบทอด ค่านิยมไว้และ ถ่ายทอดไปยัง คนรุ่นหลัง ต้อง เชื่อฟังคำของ ครูหรือผู้ใหญ่ที่ กำหนดเนื้อหา สาระไว้	มีบทบาทใน ฐานะเครื่องมือ ของสังคมเพื่อ การเรียนรู้ โดยเฉพาะ กฎเกณฑ์ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง	กระบวนการเรียนการ สอนขึ้นอยู่กับครูเป็น สำคัญ ครูเป็นผู้ อธิบาย ชี้แจงให้ นักเรียนเข้าใจวิธีการ เรียนการสอนจึงเน้น การสอนแบบบรรยาย เป็นหลัก
ปรัชญา การศึกษา นิรันตรนิยม	ปรัชญานิรันดร์ นิยมมุ่งเน้น ความสำคัญของ ความคงที่หรือ ความไม่ เปลี่ยนแปลงและ สร้างคนให้เป็นคน ที่สมบูรณ์	อริสโตเติล (Aristotle) และ เซนต์ โทมัส อะไควนัส (St. Thomas Aquinas)	ความจริงและ ความดีสูงสุดย่อม ไม่เปลี่ยนแปลง หรือเป็นสิ่งที่ เรียกว่า “อมตะ” โดยเฉพาะเรื่องของ ความรู้ ค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดี	หลักสูตรนี้จะ เน้นการฝึกฝน ให้ผู้เรียนรู้จักใช้ สติปัญญา เหตุผล และ ความรู้อย่าง อิสระ มี ความคิด	ครูเป็นผู้มี เหตุผลและมี ชีวิตวิญญาณ ครูต้องรักษา วินัยทางจิตใจ เป็นผู้นำทาง วิญญาณของ นักเรียนทุกคน	ผู้เรียนทุกคนมี โอกาสเรียนเท่า เทียมกันหมด	ไม่มีบทบาทต่อ สังคมโดยตรง เพราะเน้นที่ตัว บุคคลเป็นหลัก ใหญ่	ใช้วิธีท่องจำ เนื้อหาวิชาต่างๆและ ฝึกให้ใช้ความคิดหา เหตุผลโดยอาศัยหลัก วิชาการที่เรียนรู้ไว้ แล้วเป็นแนวทาง พื้นฐาน
ปรัชญา การศึกษา พิพัฒนาการ	การนิยามหาความรู้ อย่างมีอิสรภาพ มี เสรีภาพในการ	โดยฟรานซิส ดักเบิ้ลยู ปาร์คเกอร์	การศึกษาคือชีวิต ไม่ใช่เป็นการ เตรียมตัวเพื่อชีวิต	หลักสูตร ครอบคลุม ชีวิตประจำวัน	ครู ไม่เป็นผู้ออก คำสั่ง แต่ทำ หน้าที่ทำในการ	เรียนจะต้อง พัฒนาตนเองทั้ง ด้านร่างกาย	ทำหน้าที่เป็น แบบจำลอง สังคม	เป็นการสอนที่ยึดเด็ก เป็นศูนย์กลาง(Child centered) โดยให้

14 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

นิยม	เรียน การค้นคว้า การทดลอง	(Francis W Prker)	การที่จะมีชีวิตอยู่ อย่างมีความสุข จะต้องอาศัยการ เข้าใจความหมาย ของประสบการณ์ นิยม	ทุกรูปแบบที่ ก่อให้เกิดการ เรียนรู้ จะเน้น วิชาที่เสริมสร้าง ประสบการณ์ ทางสังคม	แนะแนวทาง ให้แก่ผู้เรียน แล้วจัด ประสบการณ์ที่ ดีที่เหมาะสม ให้แก่ผู้เรียน	อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ควบคู่กันไป เรียนรู้ตาม ความถนัดความ สนใจ	โดยเฉพาะ แบบจำลองที่ดี งามของชีวิต และ ประสบการณ์ใน สังคม	ผู้เรียนมีบทบาทมาก ที่สุด เน้นการกระทำ เพื่อทำให้สามารถ แก้ปัญหาได้
ปรัชญา การศึกษา ปฏิรูปนิยม	ยึดเอาอนาคตเป็น ศูนย์กลาง โดย พยายามจัดให้ เหมาะสมกับความ ต้องการของผู้เรียน การศึกษาจึงควรนำ สังคมไปสู่สภาพที่ดี ที่สุด	จอร์จ เอส เค้าทส์ (George S.Counts) และอีโอดอร์ บราเมลด์	มุ่งให้ผู้เรียนสนใจ และตระหนักถึง ความสำคัญของ ตนเอง สร้าง ความรู้สึกว่าผู้เรียน เป็นสมาชิกของ สังคม	จะเน้นหนักใน วิชาสังคมศึกษา และจัดหลักสูตร ในรูปของ หลักสูตรแบบ แก่น และยึด เอาภาระหน้าที่ ภายในสังคม เป็นหลัก	ครูจะต้องเป็นผู้ บุกเบิก เป็นนัก แก้ปัญหา สนใจ ใฝ่รู้เรื่องของ สังคม และครู จะต้องเป็นผู้นำ ในสังคม	จะต้องมี ความรู้ลึกสำนึก ในหน้าที่ รับ ช่วงของการ สร้างสังคมใหม่ โดยเหตุนี้ผู้เรียน จำเป็นจะต้องมี ประสบการณ์ ด้วยตนเอง	จะมีบทบาทต่อ สังคมโดยตรง โดยมีส่วนใน การรับรู้ปัญหา ของสังคม ร่วมกัน แก้ปัญหา ของสังคม	กระบวนการเรียนการ สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ ด้วยตัวเอง และลงมือ ทำเอง สามารถ มองเห็นปัญหา และ เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตนเอง
ปรัชญา การศึกษา อัตถิภา นิยม	การค้นพบและรู้จัก ตนเอง โดยการ ทบทวน ตรวจสอบ ตนเอง ประกอบกับ ผู้เรียนจะเลือกสรร สิ่งต่างๆ ได้อย่าง เสรี มีความ รับผิดชอบต่อ	ซอเรนคิร์ เคอร์การ์ด (Soren Kierkegard)	ความสนใจและ ความเชื่อในเรื่อง เกี่ยวกับการมีชีวิต อยู่จริงของมนุษย์ มนุษย์จะต้องเข้าใจ และรู้จักตนเอง	ให้ความสำคัญ กับทุกรายวิชา ทุกเนื้อหาเสมอ ภาคกัน ผู้เรียน เห็นว่าวิชาใด เหมาะสมกับตน ที่จะทำให้ตน เข้าใจสังคมและ	ทำหน้าที่เป็น ตัวกระตุ้นเร่ง เร้าให้ผู้เรียน รับผิดชอบต่อ การกระทำของ ตนเอง ชีวิตเป็น ของตัวผู้เรียน เอง	มีเสรีภาพอย่าง มากในการที่จะ เลือกเรียนรู้ใน สิ่งที่ตนเอง สนใจ ถือว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่ สำคัญที่สุด	ต้องสร้าง บรรยากาศแห่ง เสรีภาพทั้งใน และนอก ห้องเรียนและ จัดสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียนเกิด ความพอใจที่จะ	เน้นการกระตุ้นให้ ผู้เรียนเป็นตัวของ ตัวเอง ให้ผู้เรียนพบ ความเป็นจริงด้วย ตัวเอง กระบวนการ เรียนการสอนจะเน้น การมีส่วนร่วมเป็น หลักสำคัญในการ

	ตนเองและสังคม			ตัวเองได้			เรียน	เรียนรู้
พุทธปรัชญา การศึกษา	การศึกษามุ่งให้เด็ก เป็นผู้มีคุณธรรม ปราศจากการเห็นแก่ ตัว เป็นผู้รู้จักตัวเอง รู้จักแก้ปัญหาชีวิต แล้วอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข	สมเด็จพระ สัมมาสัม พุทธเจ้า	ไตรสิกขา ๓ อริศัลสิกขา อริจิตตสิกขา อริปัญญาสิกขา	เน้นการฝึกฝน อบรมทางด้าน จิตใจและ คุณธรรมของ เด็กเป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ ใน ชีวิตประจำวัน	จะต้องเป็นผู้ที่มี คุณธรรม มี ความเป็น กัลยาณมิตรต่อ เด็ก ตั้งใจสอน ด้วยความ มุ่งหวังที่จะให้ ศิษย์เป็นคนที่มี คุณธรรมของ สังคม	มีคุณธรรม มี ความประพฤติ ที่ดีงาม	โรงเรียนนั้น จะต้องคำนึงถึง ปัจจัยที่จะ เหนี่ยวนำ ส่งเสริม จูงใจ และปลุกเร้า ให้ เกิดความ ศรัทธาที่จะ เรียนรู้	สภาพแวดล้อม แรงจูงใจ หาวิธีการ สอนให้ศิษย์เกิด ศรัทธาที่จะเรียนรู้และ ได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดย แบบคายนนำไปสู่การ ปฏิบัติจนประจักษ์จริง เรียกว่า การสอนโดย สร้างศรัทธาและ โยนิโสมนสิการ

จากรูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ จะพบว่ามหาวิทยาลัยไทยนั้น มีแนวคิด 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรก เชื่อว่ามหาวิทยาลัยคือที่แสวงหาความจริงตามรูปแบบของกลุ่มพัฒนาการนิยมและอัตถิภาวนิยม เป็นชุมชนของผู้อยากเรียนรู้ กลุ่มที่สองมหาวิทยาลัยต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นกลุ่มสารัตถะนิยมและปฏิรูปนิยม และกลุ่มที่สาม เป็นแหล่งอบรมคนให้สมบูรณ์ ตามลักษณะของคุณธรรมหรือความจริงสูงสุดตามหลักนิรันตรนิยมและกลุ่มพุทธปรัชญา และมหาวิทยาลัยกับสังคมไทยในอดีตและปัจจุบัน มหาวิทยาลัยไทยนั้นไม่ใช่กลุ่มแรกและกลุ่มที่สามแต่เป็นกลุ่มที่สอง คือตั้งขึ้นเพื่อความต้องการของรัฐเพื่อสนองนโยบายของรัฐ มหาวิทยาลัยในแง่หนึ่งต้องการสร้างแนวคิดแบบประชาธิปไตย แต่ขณะที่ความเป็นจริงทั้งเนื้อหาและการสอนเน้นไปที่การบอก การท่องจำ และการให้คะแนนโดยดูว่าจดจำได้มากแค่ไหน ไม่ได้เน้นการโต้แย้ง ทำให้อาจารย์มีฐานะไม่ต่างจากศาสดาทำให้นักศึกษาเป็นผู้ตามที่ดี ขณะที่มหาวิทยาลัยกับการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ส่วนใหญ่ก็ผลิตแต่นักเทคนิคไปใช้เครื่องมือ ไม่ใช่ผลิตไปสร้างเครื่องมือ ส่วนมหาวิทยาลัยกับวัฒนธรรม โดยการศึกษาและวิจารณ์วรรณคดียังมีอยู่น้อย ส่วนใหญ่จะเน้นนำวัฒนธรรมของต่างประเทศมาให้คนไทยรู้จักมากกว่า ซึ่งทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยไทยในแง่ไม่ได้สร้างคนมาทำงานกับส่วนล่างของสังคมไทยหรือทำงานในส่วนบนในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนล่าง ชนชั้นนำไทยเคยหวังหรือยังหวังอยู่ว่า เมื่อส่วนหนึ่งของสังคมไทยมีความเป็นอยู่เหมือนโลกตะวันตกแล้ว ส่วนใหญ่ที่เหลือจะได้เขยิบขึ้นมาบ้าง แต่สิ่งนี้ยังไม่เกิด และยังไม่เห็นทางจะเกิดหากทุกสิ่งยังดำเนินไปอย่างปัจจุบัน

สรุป

ปรัชญาการศึกษา มาจากพื้นฐานของการพัฒนาชีวิตผ่านการเรียนรู้ของมนุษย์โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างชีวิตที่ดีและมีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งปรากฏเป็นกลุ่มใหญ่ๆ 6 กลุ่มคือ 1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถะนิยม (Essentialism) เป็นแนวทางที่นำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม 2. ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม (Perennialism) เป็นปรัชญาเน้นมีระเบียบเรียบร้อย มีเหตุและผล มีคุณธรรมและจริยธรรม 3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาที่เน้นการหาความรู้อย่างมีอิสรภาพ มีเสรีภาพในการเรียน การค้นคว้า การทดลอง เพื่อพัฒนาประสบการณ์และความรู้อยู่เสมออย่างไม่หยุดนิ่ง 4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เป็นปรัชญาเน้นการแก้ปัญหาสังคมด้วยการปฏิรูปแนวคิดที่เป็นปัญหาในสังคมนั้นให้เกิดความชัดเจนขึ้น 5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นแนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นส่วนตัวของตัวเอง 6. พุทธปรัชญาการศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ไปสู่ความพ้นทุกข์

ส่วนมหาวิทยาลัยไทยนั้นได้ถูกพัฒนาการศึกษาเพื่อการป้องกันประเทศ เพื่อการผลิตข้าราชการ เพื่อสร้างสมาชิกที่ดีของรัฐหรือสร้างพลเมืองดี เพื่อวัฒนธรรมทางสังคม และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาจากกระบวนการทั้ง 6 แนวคิดทางปรัชญาการศึกษานั้นจึงพบเป็นกลุ่มสนองความต้องการของสังคมเป็นกลุ่มสารัตถะนิยมและปฏิรูปนิยมเท่านั้น แต่ยังไม่ได้นับความเป็นปัจเจกบุคคลเท่าใดนัก โดยส่วนใหญ่นั้นจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาตามวัฒนธรรมตะวันตกที่ถูกยกย่องว่ามีความเจริญมากกว่า จึงไม่ได้สนใจอัตลักษณ์หรือความเป็นปัจเจกของบุคคลที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองเท่าไรนัก จึงไม่ได้ตอบสนองต่อความเจริญทางวัฒนธรรมอันเป็นเป้าหมายของการเป็นสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2526). **ปรัชญาภาษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 15, กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- สุริยา รัตนกุล. (2555). **อรรถศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. (2552). **ปรัชญาภาษา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Austin, John L. (1962). **How to Do Things with Words**. Oxford: Oxford University Press.

